

Gerard den Hertog, Kees van der Kooi,
Rinse Reeling Brouwer en Edward van 't Slot

(RED.)

**DE
WEERBARSTIGE
BARTH**

Ongegeneerd
over God spreken in theologie,
politiek en interreligieuze
verhoudingen

DE WEERBARSTIGE BARTH

Gerard den Hertog, Kees van der Kooi,
Rinse Reeling Brouwer en Edward van 't Slot
(red.)

**DE
WEERBARSTIGE
BARTH** Ongegeneerd
over God spreken in theologie,
politiek en interreligieuze
verhoudingen

Ontwerp omslag: Garage BNO
Opmaak binnenwerk: Elgraphic
ISBN 978 90 435 3293 8
ISBN e-book 978 90 435 3294 5
NUR 700

www.kokboekencentrum.nl

© 2019 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden.

Uitgeverij KokBoekencentrum vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Inhoudsopgave

1. Barth in drie contexten – Gerard den Hertog 7

EERSTE DEEL: ZO SPREEKT DE HEER – OF TOCH NIET?

2. Barth als kerkelijk theoloog, na 50 jaar – René de Reuver 17
3. Christelijke theologie als tegenvoorstel in een cultuur zonder God – Kees van der Kooi 22
4. Waarom we niet om Barth heen kunnen, maar wel aan hem voorbij moeten – Maarten Wisse 31
5. Barth in de pastorie – Krijn Hage, Aaldert Gooijer en Machteld de Mik-van der Waal 46

TWEEDE DEEL: WAT WOELT ER OM VERANDERING? BARTH EN DE ECOLOGISCHE REVOLUTIE

6. Barths *Der Christ in der Gesellschaft* als paradigmawisseling – Kees van der Kooi 59
7. Idealisme is het nieuwe realisme – Marianne Thieme 64
- 8a. Het gevaar van een ecologische revolutie – René Cuperus 78
- 8b. Geworteld in de hoop – Martine Vonk 85
- 8c. Een ecologische revolutie? Drie vragen bij de voordracht van Marianne Thieme – Theo de Wit 90
9. Van revolutie naar hervorming. Barth in zijn eerste en tweede *Römerbrief* – At Polhuis 97
10. Reflecties op de nu nodige paradigmawisseling in het licht van Barths *De christen in de maatschappij* en van zijn ethiek van mens en dier – Rinse Reeling Brouwer 110

DERDE DEEL: IN ZICHZELF IS GEEN ENKELE RELIGIE WAAR.
BARTH EN DE RELIGIE(S)

11. Anti-religieuze theologie in gesprek. De actuele betekenis van Barths denken over religie en geloof – Mirjam Elbers 121
12. De ware godsdienst. Betekenis en grenzen van Karl Barths theologische inzet voor het gesprek met oosterse godsdiensten – Benno van den Toren 135
13. Het leven van de kinderen van God. Over het gelijk en het tekort van Barths onverbiddelijke nee tegen menselijke religie – Gerard den Hertog 150
14. Toetssteen Israël. Barth en het gesprek met de religies – Wessel ten Boom 163
15. Barth ongeschikt voor de dialoog? Over een aantekening in het boek van Miroslav Volf: *Allah. Het antwoord van een christen* – Rinse Reeling Brouwer 175

SLOTBESCHOUWING

16. *Well roared, lion!* Hoe we altijd verder kunnen, maar nooit helemaal aan Barth voorbij mogen – Edward van 't Slot 191

Auteurs 205

Redactionele opmerking

In de voetnoten zijn de vindplaatsen van de meeste geschriften van Karl Barth als volgt aangeduid:

- KD: Karl Barth, *Die kirchliche Dogmatik*, de banden I/1 tot en met IV/4 (13 deelbanden en een registerband), Zürich: EVZ, 1932-1970, ook als *Studienausgabe* in 30 banden met registerband, Zürich: TVZ 1986-1993.
- Karl Barth Gesamtausgabe: kritische editie van het werk van Karl Barth; vanaf 1971 tot en met heden verschenen er 54 delen in de volgende afdelingen: I. Predigten, II. Akademische Werke, III. Vorträge und kleinere Arbeiten, IV. Gespräche, V. Briefe, VI. Aus Karl Barths Leben. In de voetnoten van deze bundel wordt een band telkens aangeduid met het cijfer van de afdeling en het jaar van verschijnen. Dus bijvoorbeeld: K. Barth, *Theologische Existenz heutel*, in: *Vorträge und kleinere Arbeiten 1930-1933*, Karl Barth Gesamtausgabe III/2013, Zürich: TVZ, 364-382.

Barth in drie contexten

Gerard den Hertog

Deze bundel is de neerslag van wat op drie studiedagen, 10 december 2018 en 3 april en 30 september 2019 te berde is gebracht – en bevat zelfs nog iets meer. Al hebben alle bijdragen in dit boek op de een of andere manier iets met Karl Barth van doen, het is geenszins een al dan niet obligate jubileumbundel, nu naar aanleiding van de herdenking van zijn overlijden op 10 december 1968, ruim vijftig jaar geleden. Een dergelijke aanpak zou ook niet passen bij het weerbarstige, dat van de persoon Karl Barth als Godsgetuige vanaf het begin is uitgegaan. Daarom draagt deze bundel de kwalificatie ‘weerbarstig’ ook in de ondertitel. Tegelijk heeft datzelfde woord ook betrekking op de vraag of Barths theologie nog wel past bij de huidige situatie van kerk en samenleving. Maarten Wisse vraagt zich hardop af ‘of we niet aan hem voorbij moeten’, en ook of je in de pastorie wel iets aan hem hebt komt aan de orde. Verder leggen we Barth aan tegen de ‘ecologische revolutie’ die zich aankondigt, hetgeen niet zo vreemd is als het wellicht op het eerste gezicht lijkt: honderd jaar geleden gooide Barth zelf een forse steen in de theologische vijver met zijn even gedurfde als vrijmoedige stelling dat zich onder alles wat er na die Eerste Wereldoorlog in de Europa woelde de ‘revolutie van God’ manifesteerde. En ten slotte pakken we een van zijn meest controversiële stellingen bij de kop, namelijk dat de menselijke religie niets anders is dan ongeloof. Destijds – 1938 – kreeg Barth er de handen al niet voor op elkaar, vandaag roept zo’n bewering vooral bevreemding en vervreemding op. Reden genoeg om nog eens na te gaan wat Barth bedoelde en de stelling van binnen en van buiten kritisch en nieuwsgierig te bekijken.

Aanleiding

Maar nu eerst de aanleiding voor deze bundel. Enkele jaren geleden vond de *Reformierte Bund* in Duitsland dat er in de herdenking van vijfhonderd jaar Reformatie wel erg veel Luther zat, en nam men het initiatief om van 2018/2019

een Karl Barth-jaar te maken. Maar het was niet uit onvrede, er was een echte en goede aanleiding, namelijk het gegeven dat het op 10 december 2018 vijftig jaar geleden zou zijn dat Karl Barth in zijn slaap overleed. Er werd een comité gevormd, waarvoor men ook Zwitsers en Nederlanders als waarnemers uitnodigde, dat met Duitse *Gründlichkeit* voortvarend van start ging. Men bedacht een prikkelend, maar onvertaalbaar thema: ‘Gott trifft Mensch’, en dankzij de nodige financiële middelen kon een scala van activiteiten georganiseerd worden en ook een mooie ‘reizende’ tentoonstelling opgezet en gerealiseerd worden.

De uitnodiging om mee te doen kwam in Nederland terecht bij de stichting Karl Barth.nl en bij het organiserend comité van de *Deutschsprachige Niederländische Karl Barth Tagungen*, dat op dat moment gevormd werd door de vier theologen die ook de redactie van deze bundel hebben verzorgd: Gerard den Hertog, Kees van der Kooi, Rinse Reeling Brouwer en Edward van 't Slot. Binnen dit comité werd op dat moment de vraag al overwogen hoe de Barthconferenties in ons land in de toekomst opgezet en ingericht zouden kunnen en moeten worden, om ook jongere geïnteresseerden aan te spreken. Het was ons duidelijk dat we helder dienden te communiceren dat het ons geenszins te doen was om bestudering van het werk van Barth op zichzelf, maar altijd om de vraag wat zijn theologie waard is in de uitdagingen waarvoor wij vandaag staan. We waren en zijn het er met elkaar ook over eens dat het geen goede ontwikkeling is als academische theologie zich verwijderd van de kerk en voor het werk in de kerk vandaag weinig bij te dragen heeft. Barth heeft in zijn *Kirchliche Dogmatik* een doordenking en ontvouwing van de theologie neergelegd die, zonder haar academische roeping op te geven, volstrekt op de kerk betrokken is. En dat houdt in dat, ook al valt er een fors aantal bezwaren tegen de theologie van Barth in te brengen, we niet achter zijn besliste keuze om een *kerkelijke* dogmatiek te schrijven terug kunnen en willen. We stelden ook nuchter vast dat een heel aantal theologen dat zich onder predikanten in enige of veel belangstelling mag verheugen, in hun werk zich heel gericht tot Barth verhouden: Eberhard Jüngel, Stanley Hauerwas, Oliver O'Donovan en vele anderen, onder wie ook een schrijfster als Marilynne Robinson.

Na een brainstormsessie werd een werkgroep gevormd die het Barthjaar voor Nederland zou gaan voorbereiden. Van de kant van de stichting Karl Barth.nl maken Wessel ten Boom als secretaris (tot maart 2018) en At Polhuis deel uit van de werkgroep, en vanaf maart 2018 Ries Nieuwkoop als ‘secretaris-organisator’ en – op enige afstand – Koos van Noppen voor het verzorgen van de publiciteit. Deze werkgroep bedacht de opzet van de studiedagen rond de in de aanhef van deze inleiding genoemde drie velden, waarop het ‘spreken over God’ achtereenvolgens aan de orde komt: theologie, politiek

en interreligieuze verhoudingen. Gaandeweg kwamen we tot de overtuiging dat het goed en waardevol zou om de opbrengst van het Nederlandse Barth-jaar te documenteren in een bundel. We danken uitgever Nico de Waal van KokBoekencentrum hartelijk voor zijn spontane bereidheid deze bundel in zijn fonds op te nemen. Wat ook niet onvermeld mag blijven, is de voortreffelijke assistentie van Daniël Maassen van den Brink, student-assistent bij de Protestantse Theologische Universiteit (PThU) Groningen en verse Master in de theologie, bij het persklaar maken van de bundel.

De ‘kerkelijke’ Barth

Het Duitstalige Barthjaar werd officieel in Bazel geopend, maar wij Nederlanders deden het op onze manier, in de Thomaskerk in Amsterdam. Op 10 december 2018 werd een studiedag gehouden met de uitdagend en prikkelend bedoelde titel: ‘Zo spreekt de Heer – of toch niet?’ De keuze voor een kerkgebouw was bewust. Barth was met zijn denken als geen andere grote theoloog in de vorige eeuw met de kerk verbonden en op de kerk betrokken. Het was dan ook in de goede zin van het woord vanzelfsprekend dat we dr. René de Reuver, scriba van de Protestantse Kerk in Nederland, gevraagd hebben om het openingswoord te spreken over ‘Barth als kerkelijk theoloog, na 50 jaar’.

Daarna kregen twee systematische theologen het woord, allereerst de toen kersverse emeritus-hoogleraar aan de Vrije Universiteit, dr. Kees van der Kooi, die zijn theologische leven lang met Barth bezig is geweest. Hij gaf in zijn bijdrage ‘Christelijke theologie als een tegenvoorstel in een cultuur zonder God’ aan hoe hij Barth las, waar hij van hem had geleerd en ook waar het verder en anders moest, omdat de werkelijkheid van Gods spreken en handelen door de kaders van Barths theologie heen breekt. Dr. Maarten Wisse, een generatie jonger en kort daarvoor aangetreden als hoogleraar dogmatiek aan de PThU, heeft zich wetenschappelijk nooit expliciet met Barth beziggehouden. Hij gaf zijn lezing onder de sprekende titel: ‘Waarom we niet om Barth heen kunnen, maar wel aan hem voorbij moeten’. Dat lijkt op wat Van der Kooi in zijn lezing deed, maar vergelijking van beide artikelen laat zien dat het verschil maakt of je als Van der Kooi door Barth bent heen gekropen of zoals Wisse hem voornamelijk op gepaste afstand hebt gehouden. Juist de verschillen tussen deze bijdragen kunnen de lezer helpen om zelf een oordeel te vormen.

Op deze eerste dag hebben drie predikanten, ds. Krijn Hage, dr. Aaldert Gooijer en ds. Machteld de Mik-van der Waal, elk op eigen wijze aangegeven wat ze in de pastorie wel en niet met Barth konden.

De ‘revolutionaire’ Barth

De tweede bijeenkomst in het kader van het Barthjaar werd gehouden in een conferentieoord in De Glind, vlakbij Amersfoort, maar midden tussen de weilanden en wat openbaar vervoer betreft slechts bereikbaar met een buurtbus. Het was zo ongeveer het grootst denkbare contrast met de Amsterdamse Zuidas, waar de eerste dag had plaatsgevonden. Men zou op de gedachte kunnen komen dat de keuze voor deze locatie was ingegeven door het eenvoudige onderkomen in het Thüringse plaatsje Tambach, waar Karl Barth in september 1919 een lezing voor een gezelschap van religieuze socialisten hield die als een bom insloeg. Dat laatste is meer dan enkel beeldspraak, Barth heeft met zijn rede ‘Der Christ in der Gesellschaft’ een hele emmer roet in hun eten gegoooid. De keuze voor de landelijke omgeving van De Glind zou echter ook kunnen zijn ingegeven door de thematiek van de bijeenkomst: ‘Wat woelt er om verandering? Barth en de ecologische revolutie’. De werkelijkheid was prozaïscher: de studiemiddag sloot aan op de in het conferentieoord De Glind gehouden Karl Barth-Tagung, die geheel gewijd was aan Barths geruchtmakende rede over niet de *christen*, maar de *Christus* in de samenleving.¹ Niettemin paste de plaats waar de bijeenkomst plaatsvond bij de thematiek van deze dag: een conferentieoord zonder poespas, bij uitstek de plek waar we elkaar ontmoeten om met elkaar over wat in de samenleving urgentie heeft door te denken.

Dr. Kees van der Kooi bood voor de mensen die de conferentie niet hadden bijgewoond een korte instructieve introductie: ‘Barths *Der Christ in der Gesellschaft* als paradigmawisseling’. Daarna was het woord aan Marianne Thieme, politiek leider van de Partij voor de Dieren. Haar was de vraag voorgelegd of Barths *Tambacher Rede* licht wierp op de ‘ecologische revolutie’ die de hele wereldsamenleving aangaat en zich onmiskenbaar aankondigt. Barth nam in Tambach afscheid van elk denkbaar koppelteken tussen geloof en politiek, zij het niet terwille van een steriele boedelscheiding die de samenleving aan zichzelf overliet, maar om tegelijk ‘ongegeneerd’ over God en ter zake over wat er in de samenleving speelt te kunnen spreken. Voor haar toespraak koos Marianne Thieme de titel: ‘Idealisme is het nieuwe realisme’. Een drietal respondenten met onderscheiden achtergrond was bereid gevonden haar van repliek te dienen: drs. René Cuperus vanuit sociaaldemocratische achtergrond, dr. Martine Vonk, betrokken bij de ChristenUnie en dr. Theo de Wit, sociaal en politiek filosoof.

1 De door Marco Hofheinz, Rinse Reeling Brouwer, Wessel ten Boom en Erik Borgman op deze conferentie gehouden lezingen zullen verschijnen in *Zeitschrift für dialektische Theologie* 36 (2020) nr. 1.

Diezelfde middag werd de bundeling van drie door de emeritus predikant dr. At Polhuis vertaalde en ingeleide brochures van Barth gepresenteerd.² In zijn bijdrage aan deze bundel knoopt hij aan bij de vraag van de studiemiddag, speciaal de vraag naar de revolutie, en laat hij zien hoe Barth tegelijk met zijn ingrijpende theologische heroriëntatie ook de verhouding van geloof en politiek opnieuw doordenkt: ‘Van revolutie naar hervorming. Barth in zijn eerste en tweede *Römerbrief*. Een andere bijdrage in deze bundel die niet bij die gelegenheid als lezing werd gehouden – maar die wel in het verlengde ligt van het besprokene bij het slotforum van de studiemiddag – is die van dr. Rinse Reeling Brouwer, waarin hij doordenkt over de mogelijke bijdrage vanuit teksten van Barth aan de thematiek van deze studiemiddag: ‘Reflecties op de nu nodige paradigmawisseling in het licht van Barths *De christen in de maatschappij* en van zijn ethiek van mens en dier’.

De ‘academische’ Barth

De bundel die u nu in handen hebt wordt, als het goed is, gepresenteerd op de derde en laatste dag van het Karl Barthjaar, die plaatsvindt op de Protestantse Theologische Universiteit, vestiging Amsterdam. De locatiekeuze is ook nu weer heel bewust: na de kerk en het conferentiecentrum nu de academie. De thematiek past er ook bij: ‘In zichzelf is geen enkele religie waar. Barth en de religie(s)’.

De eerste drie bijdragen cirkelen rond Barths uitdagende stelling dat kerk en theologie zich dienen te oriënteren op Gods openbaring, omdat we in religie met niets anders dan ongelooft te doen hebben. Mirjam Elbers, werkzaam als uitgever en bezig met een proefschrift over het thema, schrijft over: ‘Anti-religieuze theologie in gesprek. De actuele betekenis van Barths denken over religie en geloof’. Dr. Benno van den Toren, hoogleraar Interculturele Theologie aan de Protestantse Theologische Universiteit, bespreekt vanuit zijn jarenlange ervaring in de context van Afrika en nu ook in Zuidoost-Azië het thema: ‘De ware godsdienst. Betekenis en grenzen van Karl Barths theologische inzet voor het gesprek met oosterse godsdiensten’. Hij gaat in op de vraag of het een uiting van koloniale arrogantie is om van de ware godsdienst te spreken, of is dat in heel bepaalde zin toch theologische gezien onvermijdelijk? Dr. Gerard den Hertog, emeritus hoogleraar systematische theologie aan de Theologische Universiteit Apeldoorn, gaat na waar het Barth positief inzake die ware godsdienst om te doen was en of hij daar ook in geslaagd is: ‘Het leven van de kinderen van God. Over het

² *Evangelie, Gemeente en Politiek*. Drie brochures van Karl Barth, vertaald en ingeleid door At Polhuis, Soest: Boekscout, 2019.

gelijk en het tekort van Barths onverbiddelijke nee tegen menselijke religie’.

Wie ‘religie’ zegt, zegt in de geest van Barth eerst: Israël. Dr. Wessel ten Boom, emeritus predikant die al het nodige over deze thematiek bij Barth heeft geschreven, stoft een vrij onbekende tekst van Barth uit 1950 af: ‘Toetssteen Israël. Barth en het gesprek met de religies’. Wie Israël zegt, zegt vandaag ook: Islam. Dr. Rinse Reeling Brouwer mengt zich in de discussie over Barths visie op de islam: ‘Barth ongeschikt voor de dialoog? Over een aantekening in het boek van Miroslav Volf: *Allah. Het antwoord van een christen*’. Graag hadden we op deze dag vertegenwoordigers van zowel het levende jodendom als van de islam aan het woord gelaten, maar helaas zijn de verwoede inspanningen van dr. At Polhuis om een moslim-theoloog te vinden met wie we tot een echte dialoog over de onderhavige problematiek zouden kunnen komen op niets uitgelopen.

De slotbeschouwing op die dag en in dit boek is van de hand van dr. Edward van ’t Slot, werkzaam aan de PThU en aan de Rijksuniversiteit Groningen. Zijn titel luidt: ‘*Well roared, lion! Hoe we altijd verder kunnen, maar nooit helemaal aan Barth voorbij mogen.*’ Hij loopt de kritiek langs, weegt die, en gaat na welke agenda er nu ligt, om de herinnering aan de vragen van Barth levend te houden en tegelijk zijn inzet verder te ontwikkelen. Het slotakkoord van zijn artikel – en tevens de toon die de muziek maakt – is een ‘ode aan de vreugde’.

Het zal om onszelve gaan...

Voor dat ‘levend houden van de vragen en het verder ontwikkelen van Barths inzet’ is deze bundel vooral bedoeld, en het is aan de lezer om ermee te doen wat haar of hem goeddunkt. We kunnen in elk geval niet aan Barth voorbij, hoe ergerlijk we dat wellicht ook vinden. Maar we moeten wel zelf verder; ook en juist dat is in de geest van Barths. Toen hij op 9 december 1968 ’s avonds nog enkele telefoongesprekken voerde, was hij juist bezig met een voordracht die hij begin 1969 had toegezegd te houden, onder de titel: ‘Aufbrechen – Umkehren – Bekennen’.³ De titel laat wel zien dat hij niet een ‘op de winkel passen’ bepleitte. Integendeel, het komt aan op een opbreken uit gevestigde zekerheden, op omkeer naar Jezus Christus en een belijden dat ter zake is.

Die avond schreef Barth in zijn ontwerp enkele zinnen waarin hij ervoor

3 De voordracht is als torso opgenomen in: Karl Barth, *Letzte Zeugnisse*, Zürich: EVZ, 1969, 61-71. Vgl. Eberhard Busch, *Karl Barths Lebenslauf. Nach seinen Briefen und autobiographischen Texten*, München: Chr. Kaiser, 1976², 514v; Eberhard Busch, *Meine Zeit mit Karl Barth. Tagebuch 1965-1968*, Göttingen: Vandenhoeck&Ruprecht, 2011, 685, 691.

pleitte om in de kerk ook altijd te luisteren naar degenen die in het geloof zijn voorgegaan. Dat is omdat in de kerk, die zich immers daadwerkelijk voortdurend bekeert – dat is: terugkeert tot het Evangelie van Jezus Christus en zich daarom uitstrekt naar zijn toekomst –, het woord geldt: ‘God is geen God van doden, maar van levenden’. Barth voegt er nog apart aan toe wat alleen Lucas vermeldt: ‘Voor Hem leven zij allen’ (Luc. 20:38) en tekent aan dat we ‘de apostelen tot de kerkvaders van eergisteren en van gisteren’ in dit licht hebben te zien. ‘Zij hebben niet alleen het recht, [maar ook de actuele relevantie], om ook vandaag gehoord – niet onkritisch, niet in klakkeloze onderwerping, maar opmerkelijk gehoord te worden.’⁴ Na nog een paar zinnen legde Barth zijn pen neer, om die nacht in zijn slaap te overlijden.

Diezelfde woorden van Jezus – ‘voor Hem leven zij allen’ – had hij ook al aangehaald in de inleiding van zijn grote theologiegeschiedenis van de negentiende eeuw. Daar noteert hij: ‘Augustinus, Thomas, Luther, Schleiermacher en al die anderen zijn niet dood, maar levend. [...] In de kerk is er geen verleden, daarom ook niet in de theologie. “Voor Hem leven zij allen”.’⁵ Dat boek, ontstaan in een tijd waarin Barth in alle richtingen kritisch sprak, de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw, ademt een geest van respect voor hen die ons als leermeesters in de theologie zijn voorgegaan. Zijn benadering legt ook waar hij de meest buitenissige theologen bespreekt getuigenis af van een onvermoeibaar pogen om die ander in haar of zijn diepste bedoelingen te verstaan en recht te doen. Wat we ook van Barth vinden of niet vinden, in dit opzicht doen we er in elk geval goed aan bij hem te blijven...

4 Barth, *Letzte Zeugnisse*, 71.

5 Karl Barth, *Die protestantische Theologie im 19. Jahrhundert. Ihre Vorgeschichte und ihre Geschichte*, Zürich: EVZ, 1960³, 3. Hoe belangrijk Lucas 20:38 voor Barth was in zijn omgang met de geschiedenis van kerk en theologie, blijkt daaruit dat hij er ook in *Evangelische Theologie im 19. Jahrhundert* (Theologische Studien Heft 49, Zürich: EVZ, 1957, 23v) naar verwijst.

December 2018 was het vijftig jaar geleden dat de Zwitserse theoloog Karl Barth overleed. Dat is aanleiding geweest om de vraag aan de orde te stellen hoe relevant zijn theologie nog is in deze tijd. In Nederland zijn drie studiedagen gehouden, waarop Barth betrokken werd in wat er vandaag speelt, zoals de ‘ecologische revolutie’ en de religieus-maatschappelijke spanningen. In deze bundel zijn de lezingen van de studiedagen afgedrukt. Ze laten zien hoe Barth in al zijn weerbarstigheid nog altijd tegenspraak en herkenning oproept.

Barth – een pièce de resistance voor theologen

Karl Barth (1886-1968) is een van de grootste theologen ooit. Ook in Nederland is zijn invloed groot geweest; de verwerking van zijn theologie kent een bewogen geschiedenis, van dankbare en kritische erkenning, zoals bij Noordmans, Miskotte, Buskes, Berkouwer en Breukelman, tot resolute afwijzing in orthodox-gereformeerde kring. De bijdragen in dit boek documenteren de verwerking van een nieuwe generatie in een tijd met nieuwe vragen.